

Suomen luonnonsuojeluliiton
Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry
Kuninkaankatu 39
33200 Tampere
pirkanmaa@sll.fi
p. 040 515 4557

VALITUS
28.3.2017

Luonto-Liiton Hämeen piiri
Kuninkaankatu 39
33200 Tampere

Hämeenlinnan hallinto-oikeus

Raatihuoneenkatu 1
13100 Hämeenlinna
hameenlinna.hao@oikeus.fi

Asia: VALITUS TAMPEREEN KAUPUNGINVALTUUSTON PÄÄTÖKSESTÄ 20.2.2017 § 44 ASEMAKAAVA NRO 8192, HERVANTAJÄRVEN ASUINALUE (Dnro TRE:1317/10.02.01/2014)

Tampereen kaupunginvaltuusto päätti hyväksyä Hervantajärven asuinalueen asemakaavan nro 8192 uudelleen kokouksessaan 20.2.2017 (§ 44), liite 1. Tällä valituksella ja seuraavassa esittämillämme perusteluilla pyydämme, että Hämeenlinnan hallinto-oikeus kumoaa kaupunginvaltuuston päätöksen.

Kaavakarttavirhe

Nähdäksemme kaupunginvaltuuston päätös on kumottava jo pelkästään siksi, että kaavan ensimmäisen valtuustossa 21.11.2016 tapahtuneen hyväksymisen yhteydessä on hyväksytty väärä asemakaavakartta. Tampereen kaupungin yhdyskuntalautakunnalla on ollut 28.6.2016 päätöstä tehdessään 20.6.2016 tarkistettu oikea asemakaavakartta käytössään. Sen sijaan kaupunginhallituksen 24.10.2016 ja kaupunginvaltuuston 21.11.2016 tekemien päätösten esityslistoissa ja pöytäkirjoissa on väärä 7.12.2015 tarkistettu asemakaavakartta.

Todisteeksi olemme hakeneet Tampereen kaupungin leimoilla varustetun asemakaavakartan (liite 2) Tampereen kaupungin kirjaamosta kaupunginvaltuuston 21.11.2016 kokouksen pöytäkirjan nähtävillä asettamispäivänä 29.11.2016. Mustavalkoisesta asemakaavakartasta voidaan havaita Tampereen kaupungin leimat sekä tarkistuspäiväksi merkitty 7.12.2015. Ehkä selkeämmin väärästä asemakaavakartasta erottuu se, että 7.12.2015 tarkistettu kartta ei sisällä kaava-alueen länsipuolelle osoitettuja liito-oravalle tarkoitettuja sl6-kaavamerkintöjä, jotka ovat 20.6.2016 tarkistetussa kartassa keskeisellä sijalla.

Tampereen kaupunginvaltuuston 21.11.2016 tekemä päätös § 76 on syntynyt virheellisessä järjestyksessä. Tampereen kaupunginvaltuuston on ollut mahdollista huomata kaupunginhallituksen 24.10.2016 tekemä päätös väärästä asemakaavakartasta perehtymällä kaupunginhallituksen julkiseen ja edelleen nähtävillä olevaan pöytäkirjaan liitteineen. Lisäksi kaupunginvaltuustolla on ollut mahdollisuus tarkistaa asemakaavakartta sille toimitetuista 21.11.2016 kokouksen esityslistan liitteistä. Kyseisen kokouksen pöytäkirja on myös tarkastettu liitteineen eikä tätä virhettä olla

huomattu edes tässä yhteydessä. Näin ollen oikeassa järjestyksessä syntynyt kaupunginvaltuuston päätös olisi palauttanut asian uudelleen valmisteluun. Koska näin ei ole tehty, on Tampereen kaupunginvaltuusto tehnyt 21.11.2016 päätöksensä virheellisessä järjestyksessä.

Lisäksi on huomioitavaa, että Tampereen kaupunginvaltuusto on hyväksynyt asemakaavan siinä uskossa, että uudet liito-oravahavainnot on huomioitu uudessa asemakaavakartassa. Kukaan valtuutetuista ei kuitenkaan ole tarkistanut onnistuneesti päätöksen ainoata juridisesti sitovaa asiakirjaa eli asemakaavakarttaa esityslistan liitteistä. Näin ollen on myös epäiltävä, että valtuutetuilla ei ole ollut riittävästi tietoa esitetyistä muutoksista asemakaavassa päätöstä tehdessään. Se, että kukaan 67 valtuutetusta ei huomaa asemakaavakartasta puuttuvia sl6-merkintöjä tai pientä laajennusta viheralueen pinta-alassa kertovat osaltaan siitä, että tehdyt muutokset eivät ole olleet merkittäviä saati riittäviä liito-oravan näkökulmasta.

Virhe asian uudelleen käsittelyssä

Tampereen kaupunginvaltuusto on yrittänyt korjata edellä tekemäänsä virhettä sillä, että se ottanut asian uudelleen käsittelyyn. Kuitenkin 20.2.2017 tehty kaupunginvaltuuston uusi päätös on syntynyt edelleen väärässä järjestyksessä ja vastoin hallintolakia. Hallintolain mukaan vanha päätös olisi täytynyt ensin poistaa erillisessä käsittelyssä ja vasta tämän jälkeen asiassa oltaisiin voitu tehdä uusi päätös. Hallintolain mukaan ei ole mahdollista tehdä päätöksen poistamista ja uutta päätöstä samassa kokouksessa ja samassa pykälässä.

Tampereen kaupunginvaltuusto on vedonnut uudessa päätöksessään hallintolain 50 §:n mukaiseen asiavirheen korjaamiseen, vaikka kyseessä on ollut täysin uusi päätös, eikä asiavirheen korjaaminen. Kaava-asioissa ainoan juridisesti sitovan asiakirjan ollessa väärä, on koko päätös väärä, eikä tällaista virhettä voida korjata muuttamatta koko päätöstä toiseksi.

Hämeenlinnan hallinto-oikeus on hyväksynyt valituksen käsittelyn 21.11.2016 tehdystä valtuuston päätöksestä ja valituksen oikeudellinen arviointi on kesken. Tampereen kaupunginvaltuustolla ei ole toimivaltaa oikaista lainkäyttöpäätöstä ja hallintoistuimessa jo käsittelyssä olevaa asiaa. Asianosaiset eivät ole antaneet suostumusta päätöksen korjaamiseen, eikä se ole aiheutunut asianosaisten omasta menettelystä.

Tampereen kaupunginvaltuuston 20.2.2017 tekemä päätös § 44 ei perustu hallintolain 50 §:n mukaisesti virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen, väärän lain soveltamiseen, menettelyvirheeseen eikä asiaan ole tullut uutta selvitystä. Tampereen kaupunginvaltuusto on yksinkertaisesti tehnyt 21.11.2016 virheellisen päätöksen eikä tätä voi korjata hallintolain 50 §:n mukaisesti 20.2.2017 tehdyllä päätöksellä.

Helsingin yliopiston hallinto-oikeuden professori Olli Mäenpää toteaa hallintoasian uudelleen käsittelystä kirjassaan *Oikeus hyvään hallintoon* seuraavaa:

Hallintomenettelyssä on lähtökohtana, että oikeuksia perustavat ja etuja suovat hallintopäätökset ovat pysyviä. Tällaista päätöstä ei yleensä voi ottaa samassa elimessä asiallisesti uudelleen ratkaistavaksi. Pysyvyys rajoittaa erityisesti viranomaisen mahdollisuutta oma-aloitteisesti peruuttaa päätös kokonaan tai muuttaa sitä olennaisesti.

Tampereen kaupunginvaltuuston 21.11.2016 hyväksymä Hervantajärven asuinalueen asemakaava nro 8192 on ollut oikeuksia perustava ja etuja suova. Näin ollen Tampereen kaupunginvaltuuston tuolloin tekemä hallintopäätös § 76 on ollut pysyvä. Tampereen kaupunginvaltuusto on rikkonut

pysyvää hallintopäätöstä 1) ottamalla päätöksen uudelleen käsittelyyn samassa elimessä 2) peruuttanut aiemman päätöksen kokonaan tai ainakin 3) muuttanut aiempaa päätöstä oleellisesti vaihtamalla asemakaavakartan toiseksi. Päätöksen muuttaminen uudessa käsittelyssä edellyttäisi yleensä merkittävää uutta selvitystä tai olosuhteiden olennaista muuttumista (Mäenpää 2008). Kumpaakaan uuden käsittelyn edellytyksistä ei ole täytetty. Ei ole olemassa uutta merkittävää selvitystä, eivätkä olosuhteet ole merkittävästi muuttuneet, joten uudelle käsittelylle ei ole perusteita. Tampereen kaupunginvaltuuston tekemää uutta käsittelyä on pidettävä hyvien hallintotapojen vastaisena.

Katselmus

Jos hallinto-oikeus katsoo, että valitusta ei hyväksytä edellä mainituilla perusteilla on yhdistysten mielestä asemakaava-alueella toimitettava hallintolainkäyttölain 41 § mukainen katselmus muiden valitusperusteiden tutkimiseksi. Yhdistyksien vaatimusta katselmukseen ei voida evätä hallintolainkäyttölain 38 § mukaan, koska yhdistysten valitusoikeus ei perustu kunnan jäsenyyteen. Katselmuksen tarpeellisuudesta kertovat puutteelliset ja vanhentuneet luontoselvitykset sekä liito-oravan riittämätön huomioiminen kaavoitustyön yhteydessä.

Kaavoituksen keskeneräisyys

Tampereella kaavoitetaan parhaillaan uutta kantakaupungin yleiskaavaa, joka kumoaa nyt voimassaolevan Hervantajärven osayleiskaavan, johon kaupunginvaltuuston hyväksymä Hervantajärven asemakaava pohjautuu. Uuden kantakaupungin yleiskaavan valmistelun yhteydessä Tampereelle on laadittu koko kantakaupungin kattava yleiskaavatasoinen liito-oravaselvitys. Kyseisen selvityksen tuloksia hyödynnetään uuden yleiskaavan viherverkon pohjana.

Kuitenkin 20.2.2017 hyväksytyllä asemakaavalla mitätöidään kaava-alueella vuonna 2016 tehtyjä liito-oravahavaintoja, koska asemakaava pohjautuu vanhojen selvitysten pohjalta hyväksytyyn ja vanhentuvaan osayleiskaavaan. Yhdistykset katsovat, että kaava on hyväksytty virheellisessä järjestyksessä, sillä asemakaava olisi saatettava voimaan vasta uuden yleiskaavan valmistuttua.

Lisäksi tällä hetkellä voimassa olevasta Hervantajärven osayleiskaavasta on vireillä purkuhakemus korkeimmassa hallinto-oikeudessa perustuen juuri uuden yleiskaavan valmistelun aikana tehtyyn liito-oravaselvitykseen. Hyvien hallintotapojen mukaisesti kyseisen purkuhakemuksen käsittelyä olisi pitänyt odottaa ennen asemakaavan lopullista hyväksymistä.

Osayleiskaavan vastaisuus

Nähdäksemme asemakaava on maankäyttö- ja rakennuslain 42 § 1 momentin ja 54 § 1 momentin vastainen. Hervantajärven osayleiskaava ei ole ollut maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti riittävällä tavalla ohjeena asemakaavaa laadittaessa. Asemakaavassa ei ole huomioitu millään tapaa osayleiskaavakartassa (liite 3) merkittyä viheryhteystarvetta itään. Kyseinen viheryhteystarve puuttuu asemakaavakartasta kokonaan. Viheryhteystarpeen puutetta ei voida kumota sillä, että viheryhteys pilkkoi korttelirakennetta liikaa. Osayleiskaavaa laadittaessa tätä ei ole nähty ongelmana, joten sen ei pitäisi olla ongelma myöskään asemakaavatasolla, kun suunnittelua voidaan toteuttaa vielä tarkemmin kuin yleiskaavatasolla.

Lisäksi osayleiskaavakarttaan on merkitty, että AK-9 alueille voidaan rakentaa enintään kolmesta viiteen kerrosta. Kuitenkin 20.2.2017 hyväksytyssä asemakaavakartassa (liite 4) on lukuisia kuuteen kerrokseen yltäviä rakennuksia sekä yksi kahdeksan kerrosta käsittävä rakennus AK-9 alueilla.

Kerrosluuku on näillä kohdin liian korkea osayleiskaavan ohjeistukseen verrattuna. Vaikka rakennettavia korttelialueita on rajattu asemakaavassa osayleiskaavan aluerajauksia pienemmiksi, tämä ei voi puoltaa tehokkaampaa rakentamista, sillä osayleiskaavan hyväksymisen yhteydessä on arvioitu myös maisema-arvoja. Asemakaavan korkeampi rakentaminen muuttaa maisemaa toisin kuin osayleiskaavan yhteydessä on sallittu. Hyväksytyä asemakaavaa on täten pidettävä viheryhteystarpeen puuttumisen ja liian korkean kerrosluvun vuoksi osayleiskaavan vastaisena.

Kolmas syy, miksi Hervantajärven asemakaava on osayleiskaavan vastainen, on osayleiskaavakarttaan (liite 3) merkitty meluntorjuntatarve asuinalueen pohjoisreunaan ja Ruskonkehän varrelle. Meluntorjuntaa ei ole asemakaavassa toteutettu asianmukaisella tavalla, eikä meluntorjunta käy ilmi selvästi asemakaavakartasta (liite 4). Kaavamerkinnot me-1 ja me-6 eivät kerro tarpeeksi meluntorjunnasta ja jättävät meluntorjuntaa liiaksi rakennusluvun varaan. Esimerkiksi parvekelasitukset ja autokatokset eivät täytä meluntorjunnan tarpeita vilkkaasti liikennöidyn kulkuväylän varrella.

Puuttuvat ja vanhentuneet selvitykset

Nähdäksemme hyväksyty asemakaava on maankäyttö- ja rakennuslain 9 § ja 54 § vastainen. Asemakaavaa laadittaessa alueelle ei ole tehty tarpeellisessa määrin selvityksiä ympäristövaikutuksista, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Rärkeimmin on lyöty laimin luontoselvitykset liito-oravaa lukuun ottamatta. Käytännössä luontoselvitykset on tehty yleiskaavatasoisina vuosina 2002 – 2006 osana Hervantajärvi – Rusko maisema- ja ympäristöselvitystä (liite 5). Myös kaupunkirakenteen laajentumisen vaikutukset on jätetty selvittämättä niin asukkaiden virkistystarpeen kuin kaupungin tarjoamien palveluiden osalta.

Asemakaava-alueelta puuttuu hyönteisselvitys kokonaan ja kaava-alueen ulkopuolellekin tehty selvitys on jo vuodelta 2002, jolloin tavattiin useita vanhojen metsien perhoslajeja kuten pohjankuutäplä (*Cosmotriche lobulina* ssp. *junia*), kuultomittari (*Malacodea regelaria*), vaaleaharmoyökkönen (*Xestia sincera* M), aaltopikkumittari (*Eupithecia cauchiata*) ja suomenpikkumittari (*Eupithecia groenblomi*). Alueen kuusikosta tavattiin myös ludelaji synkkälatikka (*Aradus erosus*). Kovakuoriaisista alueelta on havaintoja monista vanhojen metsien lajeista kuten liekokurekiitäjäinen (*Platynus mannerheimii*) ja kelomäihäinen (*Ipidia binotata*) sekä monista lahopuiden kovakuoriaislajeista. Viimeisin merkittävä perhoslöytö Hervannan eteläpuolisista metsistä on tieteelle uuden *Elachista saarelai* -heinäkoilajin löytyminen vuonna 2005.

Hämeenlinnan hallinto-oikeus viittaa päätöksessään (nro 12/0431/2) 24.8.2012 Hervantajärven osayleiskaavasta tehdyistä valituksista *Elachista saarelai* -heinäkoilajiin todetessaan, että ”Yhden uuden lajin esiintymisalueet on mahdollista kartoittaa myöhemmin asemakaavoituksen yhteydessä.” KHO puolestaan on kirjannut päätökseensä (dnro 2755/1/12 ja 2763/1/12) 24.3.2014 samasta kaavasta seuraavaa: ”Korkein hallinto-oikeus toteaa, että asiakirjoista saatavan selvityksen mukaan alueen luontoarvoja on arvioitu muun ohella maisema- ja ympäristöselvityksessä. Kun otetaan huomioon kaavan yleispiirteisyys, on selvityksiä pidettävä riittävänä.” Ymmärrämme tämän niin, että KHO:lle selvitykset riittävät yleispiirteisen yleiskaavan pohjaksi, mutta koska asemakaavoitus on tarkempaa suunnittelua, myös sitä varten laadittavien selvitysten pitää olla tarkempia. Tampereen kaupunki ei ole kuitenkaan tehnyt tarkempia selvityksiä Hervantajärven asemakaavaa valmistellessaan.

Kaava-alueella esiintyy vuoden 2016 aikana tehtyjen havaintojen perusteella rauhoitettu valkolehdokki (*Platanthera bifolia*). Alueella on lisäksi ravinteisia korpia, joista on löydetty

valtakunnallisesti silmälläpidettävää ja alueellisesti uhanalaista hentosaraa (*Carex disperma*) sekä jäkälistä samoin silmälläpidettävää risarustojäkälää (*Ramalina sinensis*). Lähistöltä on löydetty myös direktiivilaji hajuheinää (*Cinna latifolia*), jolla on samankaltainen asema suojelusäädöksissä kuin liito-oravalla. Hajuheinän kasvaminen kaava-alueella on mahdollista. Asemakaavan laadinnan yhteydessä ei ole tehty kasvillisuus selvitystä, vaikka pieneen osaan kaava-aluetta se onkin tehty vuonna 2002 osayleiskaavan luontoselvityksen aineistoksi. Nähdäksemme tämä ei riitä vuonna 2017 hyväksyttävän asemakaavan selvitykseksi.

Sieniselvitystä ei ole laadittu edes osayleiskaavan teon yhteydessä. Kaava-alue on osa nykyoloissa huomattavan laajaa vanhojen ja varttuneiden, lahoppuustoisten metsien kokonaisuutta. Rakennettava alue rajoittuu sekä lännessä että idässä Tampereen kaupungin luonnonsuojeluohjelmassa 2012-2020 oleviin Hervantajärven luoteispuolen ja Makkarajärvi-Viitastenperän kohteisiin. Kaava-alueen kaakkoispuolelle on tehty vuonna 2015 *Makkarajärven–Viitastenperän kääpäselvitys*, joka esittää luonnonsuojeluohjelman aluerajaukseen laajennusta asemakaava-alueelle (Kytömäki, J. 2015).

Hervantajärvellä on tehty tammikuussa 2016 havaintoja saukon (*Lutra lutra*) jalanjäljistä (liite 6). Jälkiä oli kahdelta eläimeltä ja saukot ovat liikkuneet rinta rinnan, joten todennäköisesti kyseessä ovat emo ja alle 1-vuotias pentu. Jäljet ovat alkaneet Siltastenlahdelta, jonka lähellä on sulana pysyvä Myllyoja ja ne ovat jatkuneet Riihilahden suuntaan ehkä jopa Viitastenperälle asti. Alueelle ei kuitenkaan ole tehty saukkoselvitystä, jotta mahdolliset saukon lisääntymis- ja levähdyspaikat oltaisiin saatu selville. Erityisesti uimarannan ojan merkitys saukolle olisi ollut syytä selvittää, sillä ojan varteen on suunniteltu jätevedenpumppaamo. Saukon merkitystä EU:n luontodirektiivilajina ei voi väheksyä, sillä sen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on Suomen luonnonsuojelulainkin mukaan ehdottomasti kielletty.

Kaava-alueelle on laadittu lepakkoselvitys vuonna 2006 osayleiskaavaan liittyvien selvitystöiden yhteydessä. Nähdäksemme tämä kymmenen vuotta vanha lepakkoselvitys on vanhentunut. Vanhassa lepakkoselvityksessä kaava-alueen länsireuna kuuluu luokan II lepakkoalueeseen. Myös lepakkoalueena luokkaan III kuuluvan Makkarajärven ympäristö muuttuu kaavoituksen myötä, joten uusi selvitys on tästäkin syystä tarpeellinen. Asuinalueella syntyvä valosaaste häiritsee erityisesti viikisiipan (*Myotis mystacinus*) elämää.

Hervantajärven pohjoispuolelle on tehty linnustoselvitys vuonna 2006. Kyseisessä selvityksessä kaava-alueella tavattiin harmaapäätikka (*Picus canus*), pohjantikka (*Picoides tridactylus*), tiltalti (*Phylloscopus collybita*), pyy (*Tetrastes bonasia*), palokärki (*Dryocopus martius*), varpuspöllö (*Glaucidium passerinum*) sekä kaakkuri (*Gavia stellata*). Alueella tavataan myös töyhtötiainen (*Lophophanes christatus*), hömötiainen (*Poecile montanus*) ja punatulkku (*Pyrrhula pyrrhula*).

Tammikuussa 2016 julkaistun Suomen uusimman uhanalaisuusarvion mukaan varpuspöllö on NT-laji (silmälläpidettävä laji) sekä töyhtötiainen, hömötiainen ja punatulkku ovat nykyään uhanalaisia VU-lajeja (vaarantuneita lajeja). Nähdäksemme vuonna 2006 tehty selvitys on vanhentunut, koska tuolloin monet yleisiksi katsotut lajit ovat nykyään uhanalaisia (töyhtötiainen, hömötiainen ja punatulkku) ja selvitystä tehtäessä näihin lajeihin ei ole kiinnitetty erityistä huomiota. Lisäksi lintudirektiivin liitteen I lajien (kaakkuri, palokärki, pohjantikka, harmaapäätikka, varpuspöllö ja pyy) esiintyminen alueella kertoo sen linnustollisesta arvosta.

Liito-orava

Kaava-alueen pohjoisin liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka jää saarroksiin, koska ainoastaan alueen pohjoinen kulkuyhteys säilyy. Sama kulkuyhteys ei kuitenkaan tuoreimman liito-

oravaselvityksen (liite 7) mukaan toimi etelästä pohjoiseen, vaan ainoastaan pohjoisesta etelään, joten se on yksisuuntainen yhteys. Myös kyseisen lisääntymis- ja levähdyspaikan kulkuyhteydet länteen ja itään tuhoetaan kuten uusi kantakaupungin liito-oravaselvitys (liite 8) yhteyksistä esittää. Etelään suuntautuva kulkuyhteyskin käytännössä tuhoetaan, koska yhteyden katkaisee uusi asuinalueen pääkatu raitiotiepysäkkeineen.

”Kompensoidakseen” hävitystä 20.6.2016 tarkistettuun asemakaavakarttaan on merkitty mustavalkoinen sl-13-laatikko keskelle pääkatua. Kaikkien olemassa olevien, toimivien ja kaksisuuntaisten kulkuyhteyksien tuhoaminen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikalta edellä mainitulla tavalla heikentää kyseistä lisääntymis- ja levähdyspaikkaa luonnonsuojelulain 49 § 1 momentin vastaisesti. Yhden yksisuuntaisen kulkuyhteyden säilyttäminen ei säästä lisääntymis- ja levähdyspaikkaa liito-oravalle soveltuvana. Hyväksytty asemakaava on tältä osin luonnonsuojelulain vastainen.

Lisäksi sl-13 merkinnällä tarjotut puuistutukset ottavat kasvaakseen ainakin 20 vuotta. Siinä ajassa liito-oravanaaraita on voinut pesiä jo kymmenkunta sukupolvea, jolloin kulkuyhteydet liito-oravapopulaatioiden välillä ovat katkenneet usean sukupolven ajaksi. Tuhoutuvien kulkuyhteyksien korvaamiseksi esitetyt istutukset on tehtävä vuosikausia ennen rakennustöiden aloittamista eikä nyt hyväksytyin asemakaavan yhteydessä ole esitetty mitään tällaista suunnitelmaa. Olemassa olevat kulkuyhteydet pitää siis säästää tarpeeksi leveinä. Tähän liittyen korkein hallinto-oikeus on määritellyt, että 10 metriä leveä ja 200 metriä pitkä kulkuyhteys ei ole riittävä (KHO 4.2.2015/269).

Ympäristöministeriön tuoreessa julkaisussa *Suomen Ympäristö 1/2017* (liite 9) todetaan Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyistä liito-oravan kohdalta seuraavaa:

Yksittäisen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan suojelussa ei ole käytettävissä varmoja lievennys- tai kompensatiomenetelmiä, joiden toimivuudesta olisi selkeää näyttöä. Näin ollen paikalle täytyy jäädä riittävä ala sopivaa metsää kolopuineen ja kulkuyhteyksineen. Myöskään pönttöjen asettaminen ei usein voi kompensoida hakattua metsää, sillä kolojen saatavuus on vain yksi osa ekologisesti toimivaa lisääntymis- ja levähdyspaikkaa. Keinotekoisien kulkuyhteyksien (esim. avoimelle alueelle pystytetyt pylväät) toimivuudesta ei toistaiseksi ole mitään näyttöä.

Liito-oravan suojelussa on ympäristöministeriön mukaan säästettävä sopivaa metsää kolopuineen ja kulkuyhteyksineen eikä asetettava pönttöjä ja toimimattomia pylväitä keinotekoisiksi kulkuyhteyksiksi. Ilman todisteita kulkuyhteyksien kasvuun liittyvistä suunnitelmista voidaan olettaa, että asemakaavakartan sl13-alueelle yritetään asentaa edellä mainittuja pylväitä, joiden soveltuvuudesta liito-oravan käyttöön ei ole mitään takeita. Asemakaavakartan sl13-merkintä ei täytä luonnonsuojelulain vaatimuksia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen sekä kulkuyhteyksien turvaamisesta.

Kaupunginvaltuustolla on kaavapäätöstä tehtäessä ollut käytettävissään viranomaisneuvottelun muistio (liite 10), josta käy ilmi, että Pirkanmaan ELY-keskuksenkin mukaan kaavassa on puutteita liito-oravan suojelun näkökulmasta. ELY-keskus on suoraan ohjeistanut kaupunkia tekemään kaavaan muutoksia. Tästä huolimatta valtuusto on hyväksynyt asemakaavan sellaisenaan, ilman muutoksia, jo kahteen kertaan.

Muistion mukaan Pirkanmaan ELY-keskus on todennut, että aiemmin Tampereen kaupungin yhdyskuntalautakunnassa 28.6.2016 hyväksytty Hervantajärven asemakaavaehdotus ei ole riittävä luonnonsuojelun näkökulmasta. ELY-keskus on pitänyt ongelmallisena alueelle tehtävää

viemärijoina ja liian pientä suojapuustoa alueella olevien liito-oravan pesäpuiden ympärillä. ELY-keskuksen linjauksen mukaan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen ympärillä on oltava vähintään 30 metrin suojapuusto. Muistion perusteella ELY-keskus ei ole halukas keskustelemaan poikkeusluvasta liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämiseen Hervantajärvellä. Aiemmin ELY-keskus on antanut Tampereen kaupungille jo kaksi poikkeuslupaa luonnonsuojelulaista: ensimmäisen ratikkavarikolla ja toisen Hallilassa.

Tampereen kaupunki on vedonnut siihen, että liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan ympärille riittää 15 metrin suojavyöhyke. Tälle väitteelle ei löydy tukea aiheeseen liittyvistä, voimassaolevista ohjeista. Metsienkäsittelyä liito-orava-alueilla linjaavissa ohjeissa (Tapio Oy:n laatima Liito-oravan huomioon ottaminen metsänkäytön yhteydessä -neuvontamateriaali, julkaisijat YM & MMM 2016, <http://tapio.fi/wp-content/uploads/2016/04/Liito-orava-neuvontamateriaali.pdf>) mitään pesäpuun tai lisääntymis- ja levähdyspaikan ympärille jätettäviä tarkkoja metrimääriä ei mainita.

Asemakaavan ensimmäisen valtuustokäsittelyn aikaan voimassaoleissa kaavoitukseen liittyvissä liito-oravaohjeissa (Liito-oravan huomioon ottaminen kaavoituksessa, YM 2005, <http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7BCC0D8546-0049-4F17-8E0F-714282AAB551%7D/57379>) ei myöskään määritellä lisääntymis- ja levähdyspaikan suojavyöhykkeen leveyttä tarkasti. Ohjetta voidaan kuitenkin tulkita siten, että se velvoittaa noin 30 metrin suojavyöhykkeen säästämiseen. Esimerkiksi liito-oravan suojeluun tarkoitettu kaavamääräys s-1 kuvataan seuraavasti:

s-1 merkinnällä rajatulla alueella ei saa rakentaa eikä hakata metsää 20 m lähempänä liito-oravan pesäpuuta eikä tämän vyöhykkeen ympäristöä saa kokonaan hakata avohakkuuna. Myös liito-oravan liikkuminen pesäalueelta viereiselle metsä/virkistysalueelle on turvattava siten, että metsänkäsitelyssä säästetään riittävä määrä liikkumiseen soveltuvia puita.

Hakkuiden ja rakentamisen kieltäminen kokonaan 20 metrin etäisyydellä ja avohakkuiden osittainen kieltäminen sekä kulkuyhteyksien säästämisen muodostavat käytännössä likimain 30 metrin suojavyöhykkeen lisääntymis- ja levähdyspaikalle.

Ennen asemakaavan uutta valtuustokäsittelyä 20.2.2017 ympäristöministeriö on julkaissut 6.2.2017 uudet kaavoitukseen liittyvät liito-oravaohjeet (liite 11). Uusia liito-oravaohjeita ei ole käsitelty millään tapaa uudessa valtuustokäsittelyssä. Uusien liito-oravaohjeiden huomiotta jättäminen on ollut hyvien hallintotapojen ja luonnonsuojelulain vastaista.

Luonnonsuojelulain 49 §:n mukaisen lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittämis- ja heikentämiskiellon tarkoitus on turvata paikkojen ekologinen ”toiminnallisuus”. Toiminnallisuuden säilyttämisellä tarkoitetaan sitä, että paikat voivat jatkossakin tarjota kaiken, mitä liito-orava tarvitsee voidakseen lisääntyä tai levätä. Lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittämiseen voidaan rinnastaa myös tilanne, jossa kaikki kulkuyhteydet paikkaan tuhoataan. Heikentäminen tarkoittaa jotakin sellaista toimenpidettä, joka johtaa lisääntymis- ja levähdyspaikan toiminnallisuuden heikkenemiseen. Tällaista heikentämistä voi olla esimerkiksi, että kulkuyhteydet ruokailupuihin katkaistaan tai ruokailupuut kaadetaan.

Liito-oravan elinmahdollisuuksille on välttämätöntä, että lisääntymis- ja levähdyspaikat ja ravintopuut säilyvät ja että yksilöt pystyvät suojautumaan ja liikkumaan alueelta toiselle ravintoa etsiessään ja lisääntymisaikana. Siksi liito-oravan elinpiireille on jätettävä metsänkäsitelyssä ja kaavoituksessa liikkumiseen ja suojautumiseen soveltuvia puita sekä ravintoa tarjoavia lehtipuita

suojavyöhykkeineen. Liito-oravan elinpiirien ydinosa edellä mainittu ympäristöministeriön julkaisu *Suomen Ympäristö 1/2017* toteaa seuraavaa:

Naaraiden elinpiirin ydinosa, joilla yksilö viettää suurimman osan aikaansa, on yhdessä tutkimuksessa todettu olevan keskimäärin 0,9 ha (vaihteluväli 0,04-2,5 ha), ja yhdellä yksilöllä on keskimäärin 3,9 ydinosa elinpiirillään. (Nieminen 2017)

Liito-oravanaaraiden elinpiirien ydinosa keskimääräinen säilyttäminen edellyttää ylhäällä mainitun perusteella noin 4 hehtaarin metsäalan säästämistä asemakaavassa esitetyn noin hehtaarin metsäalan sijaan. Elinpiirien ydinosa säilyttäminen takaa parhaiten lisääntymis- ja levähdyspaikkojen yhteydessä olevien ruokailupuiden säilyttämisen.

Kaavoituksella ei saa vaarantaa liito-oravan suotuisan suojelun tasoa Kaakkois-Tampereella. Nyt hyväksytty asemakaava ei vain hävitä ja heikennä liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, vaan se myös hävittää runsaasti liito-oravalle soveltuvaa elinympäristöä ja tätä kautta vaarantaa liito-oravan suotuisan suojelun tasoa Kaakkois-Tampereella. Edesmennyt populaatioekologi Ilkka Hanski on todennut kirjassaan *Kutistuva maailma* seuraavasti:

Populaatiotasolla elinympäristön häviämällä on lukuisia seurauksia, joista ilmeisin on ympäristön kantokyvyn pieneneminen: muiden tekijöiden pysyessä samoina pienempi pinta-ala elinympäristöä kykenee ylläpitämään entistä pienemmän populaation. (Hanski 2007, s. 83)

Koska liito-orava tarvitsee lajille soveltuvaa elinympäristöä riittävästi, se todennäköisesti siirtyy asemakaava-alueelta pois, jos onnistuu siinä rakennustöiden aikana. Nyt esitetty hehtaarin suuruinen yhtenäinen viheralue asemakaava-alueen keskellä ei riitä liito-oravan elinpiiriksi, joka liito-oravanaaraalla on useimmiten 4-6 ha (Hanski 2016, s. 55). Lajille soveltuvaa elinympäristöä on asemakaava-alueen itäpuolella Makkarajärven ympäristössä, mutta sieltä ei ole uusimman liito-oravaselvityksen (liite 8) mukaan tuoreita havaintoja.

Tätä selittää osaltaan se, että vuonna 2006 tehdyssä linnustoselvityksessä Makkarajärven itäpuolella havaittiin huuhkajan (*Bubo bubo*) reviiri. Lisäksi alueelta on tehty vuonna 2016 havaintoja kanahaukasta (*Accipiter gentilis*). Sekä huuhkaja että kanahaukka kuuluvat liito-oravia eniten saalistavien petolintujen joukkoon (Hanski 2016, s. 72). Näin liito-oravan siirtyminen asemakaava-alueelta idemmäksi voi tarkoittaa liito-oravakannan heikentymistä petolintujen saalistuksen vuoksi.

Raitiohankkeen ensimmäisen vaiheen liito-oravaselvityksessä (liite 12) ei ole riittävästi kerrottu, mitä Tohtorinpuiston ja Ramppipuiston liito-oravaesiintymille aiotaan tehdä. Selvityksessä ei ole osoitettu uskottavasti, että raitiotien linjaaminen Hervantajärvelle on mahdollista ilman luonnonsuojelulain rikkomista. Selvitys väittää, että Tohtorinpuiston kohdalla puustoa ei jouduta poistamaan, koska raitiotie kulkee olemassa olevilla liikenneväylillä.

Arkkitehdinkatu-Ruskontie katusuunnitelmaehdotuksen tyyppipoikkileikkauksen (liite 13) perusteella Tohtorinpuistosta ja Ramppipuistosta poistetaan vähintään 10 metriä puita raitiotien rakentamisen yhteydessä. Tämä heikentää lisääntymis- ja levähdyspaikkojen ympärillä olevaa suojapuustoa merkittävästi. Lisäksi kulkuyhteydet Tohtorinpuiston ja Ramppipuiston välillä pitenevät ainakin 20 metrillä, mikä voi käytännössä tarkoittaa kulkuyhteyksien tuhoutumista puistoissa olevien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen välillä.

Edellä mainitun lisäksi Tohtorinpuistosta on löytynyt toukokuussa 2016 risupesä ETRS-TM35FIN –

järjestelmän koordinaateista 6816021 332620. Risupesä on käyty todentamassa Tampereen kaupungin erikoissuunnittelija, biologi Kari Korteen kanssa maastokäynnillä 24.10.2016 (liite 14). Myöskään tämän risupesän säilymistä suunnitellun raitiotielinjauksen yhteydessä ei ole arvioitu. Nyt esitetyillä suunnitelmilla kyseinen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikaksi tulkittava risupesä hävitetään.

Raitiotien linjaaminen Arkkitehdinkadulta Hervantajärvelle hävittää ja heikentää saatavissa olevan tiedon perusteella Tohtoripuiston ja Ramppiuiston liito-oravien lisääntymis- ja levähdyspaikkoja luonnonsuojelulain 49 § 1 momentin vastaisesti. Hyväksytyyn asemakaavaan perustuvat liikenneratkaisut ovat tältä osin luonnonsuojelulain vastaisia. Asemakaavan mahdollistavia liikenneratkaisuja ei voida toteuttaa luonnonsuojelulakia rikkomatta.

Virkistysalueiden riittävyys

Tampereen kantakaupungin alueella on oltava kantakaupungin yleiskaavan 1998 viheralueiden mitoitussuosituksen mukaan ulkoilupuistoa ja ulkoilualuetta yhteensä 120 m²/asukas, mikä vastaa kansallista mitoitussuositusta (Tampereen kaupunki, Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys, 2008, s. 64). Kaupunginvaltuuston hyväksymällä asemakaavalla virkistysalueita on vain 38 m²/asukas. Makkarajärvi – Viitastenperän luonnonsuojelualuetta ei ole ensi sijassa tarkoitettu virkistykseen, vaan suojeluun, joten virkistysalueiden puutetta ei voida korvata suojelualueilla. Täten kaavassa ei ole tarpeeksi lähivirkistykseen soveltuvia alueita maankäyttö- ja rakennuslain 54 § 2 momentin vastaisesti.

Melu

Ruskonkehän varrelle kaava-alueen pohjoisosaan on osoitettu asuntorakentamista alueelle, jolla valtioneuvoston ohjeavot melutasoista ylittyvät. Meluselvityksessä (liite 15) mainitut parvekelasitukset eivät poista tätä ongelmaa. Korkein hallinto-oikeus on linjannut seuraavasti:

...melutasoja koskevat ohjeavot eivät ole sitovia, vaan enimmäisarvot ovat ohjeellisia. Ohjearvoja on kuitenkin oikeuskäytännössä pidetty yleisesti jokapäiväisessä elinympäristössä suurimpina hyväksyttävänä melutasoina. (KHO 25.5.2016/2316)

Jos korkein hallinto-oikeus on vuonna 2016 linjannut, että oikeuskäytännöissä ohjeavot ovat suurimmat hyväksyttävät melutasot, tarkoittaa tämä käytännössä sitä, että Ruskonkehän varrelle suunniteltu asuntorakentaminen on liian lähellä melulähdettä. Vertailun vuoksi kaava-alueen ulkopuolella Ruskonkehän pohjoispuolella oleva asutus on huomattavasti kauempana melulähteestä kuin nyt suunniteltu asutus. Lisäksi nykyisen asutuksen suojana on vielä meluvalli. Asemakaava on täten melusuojaukseltaan epäonnistunut, eikä se täytä valtioneuvoston ohjeistusta eikä korkeimman hallinto-oikeuden käsityksiä jokapäiväisessä elinympäristössä hyväksyttävistä melutasoista.

Meluntorjunnan riittämättömyyden osalta asemakaava on nähdäksemme myös osayleiskaavan vastainen, kuten edellä (s. 4) tässä valituksessa olemme tuoneet ilmi.

Vesistö

Vesilain 2 luvun 11 § sanoo hyvin selväsanaisesti:

Luonnontilaisen [...] lähteen taikka muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevan noron [...] luonnontilan vaarantaminen on kielletty.

Asemakaava-alueella olevien luonnontilaisten lähteiden, norojen ja purojen luonnontilan vaarantamisesta ei ole mitään selvitystä. Lähteitä ja noroja ei ole edes paikallistettu asemakaavatyöskentelyn aikana. Erityisesti viemäriverkoston rakentaminen alueelle ja hulevesien johtaminen lähteiden, norojen ja purojen läheisyyteen vaarantaa alueen vesitalouden. Tämän seurauksia esimerkiksi Hervantajärven veden laatuun ei ole selvitetty riittävästi. Täten asemakaavaa on pidettävä vesilain 2 luvun 11 § vastaisena.

Alueelle ei ole asemakaavan laadinnan aikana tehty yhtäkään arseenimittausta, vaikka Hervantajärvi – Rusko maisema- ja ympäristöselvitys toteaa:

Hervantajärven tuntumassa vuonna 2002 tehdyistä kuudesta arseenimittauksesta yhdessä todettiin korkea arseeniarvo, muut arvot olivat hyväksyttäviä. (liite 5, s. 83)

Näin ollen arseenipitoisuuksia ei ole otettu alueen suunnittelussa huomioon, vaikka esimerkiksi Geologian tutkimuskeskus edellyttää tällaista toimintaa suurissa maansiirto- ja louhintatöissä Pirkanmaan keski- ja eteläosissa seuraavasti:

Pirkanmaan keski- ja eteläosissa on paikoin korkeita arseenipitoisuuksia sekä kallioperässä että moreenissa. Moreenin arseenipitoisuus on korkea erityisesti lähellä kallionpintaa olevissa kerrostumissa. Näillä alueilla terveysriski jää vähäiseksi, ellei luonnon tasapainoa häiritä ihmisen toimilla. Mikäli maankäyttöön liittyy suuria maansiirto- tai louhintatöitä, arseenipitoisuus pitäisi ottaa huomioon, ettei arseenia pääse kulkeutumaan pohjaveteen tai pintavesiin.

Hervantajärven asemakaava-alueelle suunnitellaan suuria maansiirto- ja louhintatöitä, joten alueen suunnittelussa arseeni olisi otettava huomioon kuten Geologian tutkimuskeskus edellyttää.

Lopuksi

Pyydämme, että Hämeenlinnan hallinto-oikeus kumoaa Tampereen kaupunginvaltuuston 20.2.2017 hyväksymän Hervantajärven asuinalueen asemakaavan 8192, koska päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, se on hyvien hallintotapojen, hallintolain 50 §, maankäyttö- ja rakennuslain 9 §, 42 § 1 momentin, 54 §, luonnonsuojelulain 49 § 1 momentin ja vesilain 2 luvun 11 § vastainen.

Tampereella 28.3.2017

Heikki Toivonen
puheenjohtaja
Suomen luonnonsuojeluliiton
Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry

Juho Kytömäki
sihteeri
Suomen luonnonsuojeluliiton
Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri ry

Ville Lahtinen
puheenjohtaja
Luonto-Liiton Hämeen piiri

Laura Haikonen
hallituksen jäsen
Luonto-Liiton Hämeen piiri

Viitteet

- Geologian tutkimuskeskus. Arseenin esiintyminen ja riskit Pirkanmaalla selvitetty EU-hankkeessa. [WWW]. http://www.gtk.fi/system/print.html?from=/system/PressReleases/news_0354.html
- Hanski, I. Kutistuva maailma. Elinympäristöjen häviämisen populaatioekologiset seuraukset. 2007.
- Hanski, I. K. Liito-orava. Biologia ja käyttäytyminen. 2016.
- KHO 4.2.2015/269.
<http://www.kho.fi/fi/index/paatoksia/lyhyttratkaisuselosteet/lyhyttratkaisuseloste/1422880990880.htmlh>
- KHO 25.5.2016/2316.
<http://www.kho.fi/fi/index/paatoksia/muitapaatoksia/muupaatos/1463994459815.html>
- Kytömäki, J. Makkarajärven – Viitastenperän kääpäselvitys. 22.12.2015.
- Mäenpää, O. Oikeus hyvään hallintoon. 2008.
- Nieminen, M. 2017: Liito-orava (*Pteromys volans* [LINNAEUS, 1758]). – Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.), Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 48–55. Suomen ympäristö 1/2017.

Liitteet

- Liite 1: Tampereen kaupunginvaltuuston kokouksen 20.02.2017 pöytäkirja sisältää kohdan 44 § Hervantajärven asuinalueen asemakaavan nro 8192 hyväksyminen (pöytäkirja asetettu nähtäville 28.02.2017).
- Liite 2: Tampereen kaupunginvaltuuston kokouksen 21.11.2016 pöytäkirjan 76 § liite, Hervantajärven asemakaavakartta (haettu kirjaamosta leimalla varustettuna 29.11.2016).
- Liite 3: Hervantajärven osayleiskaavakartta. 12.5.2011.
- Liite 4: Hervantajärven asemakaavakartta. 20.6.2016.
- Liite 5: Hervantajärvi – Rusko maisema- ja ympäristöselvitys. 2006.
- Liite 6: Kuva saukon jalanjäljistä Hervantajärvellä. 10.1.2016.
- Liite 7: Liito-oravatilanne Hervantajärven asemakaavaehdotuksen ja Tohtorinpuisto-Ramppipuiston alueella. 27.4.2016.
- Liite 8: Tampereen kantakaupungin liito-oravaselvityksen s. 55 kohde Vormisto. 2016.
- Liite 9: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.), Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl.

lepakot) esittelyt. Suomen ympäristö 1/2017.

Liite 10: Muistio 26.8.2016 käydyistä viranomaisneuvottelusta. 20.9.2016.

Liite 11: Liito-oravan huomioon ottaminen kaavoituksessa. Ympäristöministeriö. 6.2.2017.

Liite 12: Selvitys raitiotielinjauksen ensimmäisen vaiheen alueen liito-oravatilanteesta sekä raitiotien vaikutuksista lajin elinolosuhteisiin. 24.11.2015.

Liite 13: Katusuunnitelmaehdotuksen Arkkitehdinkatu-Ruskontie tyyppipoikkileikkaus. 26.4.2016.

Liite 14: Tohtorinpuiston liito-oravan risupesän tarkistus. 24.10.2016.

Liite 15: Hervantajärven asuinalueen asemakaavan nro 8192 meluselvitys. 7.12.2015.